

**2023-cü ildə Genetika kafedrasında
elmi plan üzrə yerinə yetirilmiş
elmi-tədqiqat işlərinin nəticələrinin**

HESABATI

Mövzunun adı: 2. Azərbaycan Respublikasının əhalisində irsi xəstəliklərin yayılma tezliyinin öyrənilməsi

Mövzu rəhbərinin soyadı, adı və atasının adı: Əliyeva Kamilə Əli Ağa qızı

Mövzunun icra müddəti (başlama və bitmə tarixi): 01 yanvar 2023-cü il-31 dekabr 2023-cü il

Mövzu üzrə icraçılar haqqında məlumat (rəhbər daxil olmaqla):

Əliyeva Kamilə Əli Ağa qızı

Hacıyeva Könül Adıgözəl qızı

Professor

Müəllim

1. Əhmədli Səma Elçin qızı. 1 ştat böyük laborant.
2. Ağamalıyeva Sevrer Müqəddin qızı. 1 ştat böyük laborant.
3. İsmayılova Aygün Bilal qızı. 0.5 ştat böyük laborant.

Mövzunun adı: Azərbaycan Respublikasının əhalisində irsi xəstəliklərin yayılma tezliyi və genetik polimorfizminin molekulyar-genetik üsullarla tədqiqi.

Mövzunun aktuallığı Azərbaycan Respublikasının əhalisində irsi xəstəliklərin yayılma tezliyini və genetik polimorfizminin tədqiq edilməsi sahəsində aparılan tədqiqatın əsas nəticələrini özündə əks etdirir. Azərbaycan Respublikasının əhalisində irsi xəstəliklərin yayılma tezliyi və multifaktorial xəstəliklərin genetik polimorfizmi molekulyar səviyyədə öyrənilmişdir ki, bu da müalicə taktikasını təyin etməyə, xəstənin və onun qohumlarının həyat və sağlamlığını proqnozlaşdırmağa imkan verir. İrsi xəstəliklər genetik materialda olan dəyişikliklər səbəbi ilə ortaya çıxan sağlamlıq problemləridir və bu sahədəki tədqiqatlar, cəmiyyətin genetik sağlamlığı üçün əhəmiyyətli olmağa davam edir.

Məqsədi Azərbaycan Respublikası əhalisində molekulyar-genetik analiz nəticəsində irsi xəstəliklərin genetik polimorfizminin və yayılma tezliyinin təyini. Tədqiqatın hədəfləri isə Azərbaycan əhalisinin genetik kodunu təşkil edən irsi xəstəliklərin müəyyən edilməsi, bu xəstəliklərin genetik skrininginin aparılması və bu sahədə yeni məlumatların əldə edilməsidir.

Yenilik dərəcəsi İlk dəfə olaraq global əhəmiyyətə malik olan bir mövzuda, Azərbaycan əhalisinin genetik sağlamlığı ilə əlaqəli əsas məlumatları geniş və detallı təqdim etməyə nail olunmuşdur. Azərbaycan populyasiyasında irsi xəstəliklərinin yayılma tezliyi və genetik polimorfizminin tədqiqinin nəticələri bu sahədə olan gələcək tədqiqatlar üçün mövqe olaraq, cəmiyyətin genetik sağlamlığının qorunmasına xidmət edəcək yeni məlumatları təqdim edir.

Tətbiq sahəsi: Tibb və Genetika sahəsində: Bu tədqiqat, tibbi sahədə genetik xəstəliklərin insanlara olan təsirini aydınlaşdırmağa kömək ola bilər. Həkimlərə, genetik risk faktorlarına görə fərdi müalicə üsullarının seçilməsi, planlaşdırılması və genetik müayinələr üçün göndərişlər verilməsində kömək edə bilər.

Təhsil və informasiya texnologiyaları sahəsində: Bu tədqiqatın nəticələri təhsil sistemlərində və informasiya texnologiyaların köməyi ilə genetik məlumatların tətbiq olunmasına xidmət edə bilər. Genetik məlumatların tədqiq olunması, təhsil sektorunda genetik biliyin artırılmasına və genetik məlumatların tədrisinə yeni imkanlar yaratmağa və cəmiyyətə xüsusi təbliğat və insan sağlamlığının müdafiəsi proqramlarını tətbiq etmək üçün əsas təşkil edə bilər.

Elmi tədqiqat işi 1. Bakı şəhərində qadınlar arasında servikal HPV DNT-nin yayılma tezliyinin araşdırılması

Mərhələ 3. Bakı şəhərində uşaqlıq boynu xərçəngi xəstəliyi hallarının retrospektiv analizinin aparılması

Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar: b.e.d., prof. Əliyeva Kamilə Əli Ağa qızı, müə. Hacıyeva Könül Adıgözəl qızı.

Aktuallığı: Uşaqlıq boynu xərçəngi olan xəstələrdə yüksək kanserogen riskə malik olan HPV-nin müxtəlif növlərinin yayılması tezliyinin və xərçəngə qədər patologiyanın öyrənilməsi bir çox ölkələrdə aparılır. Lakin Azərbaycanda bu istiqamətdə təşkil edilmiş sistemli genetik tədqiqatlar bu günə kimi həyata keçirilməmişdir.

Məqsədi: Azərbaycan populyasiyasındakı qadınların yaşı ilə əlaqəli müxtəlif HPV növlərinin yayılma tezliyinin öyrənilməsi arasındakı qarşılıqlı əlaqənin təyin olunması.

Alınmış nəticələr: Bakıda qeydiyyatda olan qadınlar arasında aparılan retrospektiv analiz göstərdi ki, 40-45 və 45-55 yaş qrupları bu patologiyaya daha çox həssasdır. Xəstəliyin mərhələsinə gəlincə, məlum olub ki, aşkarlanmanın ən yüksək faizi patologiyanın ilkin mərhələsində müşahidə olunur - 60,95% (128 qadın - I mərhələ). II mərhələ xəstələrin 24,29% (51 qadın), III mərhələ 11,89% (25 qadın), IV mərhələ 2,86% xəstələrdə (6 qadın) aşkar edilmişdir.

Tədqiqat patoloji prosesin mərhələsindən və qadın əhalinin yaş qrupundan asılı olaraq uşaqlıq boynu xərçənginin yayılmasında fərqlər nümayiş etdirdi.

Mövzu üzrə digər (1-2-ci bənddən fərqli) beynəlxalq jurnallarda çıxan məqalələr

Müəlliflərin ad və soyadları, məqalənin adı, jurnalın parametrləri tam şəkildə yazılmalı; Dərc olunmuş, qəbul olunmuş və ya çapa göndərilmişdir kimi göstərilməli; mənbənin internet linki göstərilməlidir

	Müəlliflərin ad və soyadları tam şəkildə yazılmalı	materialın adı	harda yayılıb	materialın dərc olunduğu, qəbul olunduğu və ya çapa göndərildiyi haqqında qeyd	mənbənin internetdəki linki, ID
1.	Alizada Sevda Aydin, Aliyeva Kamila Ali Agha, Musayev Shirkhan Aftandil, Rasulov Elkhan Mammad Rasul	Genetic Heterogeneity of Iduronate-2-Sulfatase in Children Diagnosed with Mucopolysaccharidosis Type II in Azerbaijan	Georgian Medical News . VOLUME 1. ISSUE 1. JANUARY-MARCH 2023	Səh. 57-59	<u>Article 1 23 10 GBMNGeorgian Biomedical News</u> DOI: 10.52340/GBMN.2023.01.01.14
2	Ализаде С. А., Алиева К. А. , Мамедбейли А. К., Мусаев Ш. Т., Расулов Э. М.	Первый случай пренатальной диагностики мукополисахаридоза IV типа (синдром Моркио) в Азербайджанской Республике	Бюллетень науки и практики. 2022. Т. 8. No11.	С. 339-349.	http://www.bulletennauki.ru/ https://doi.org/10.33619/2414-2948/84

Mövzu üzrə konfrans materialları, konfranslarda çıxışlar

	<i>Müəlliflərin ad və soyadları tam şəkildə yazılmalı</i>	<i>materialın adı</i>	<i>harda yayılıb</i>	<i>materialın dərc olunduğu, qəbul olunduğu və ya çapa göndərildiyi haqqında qeyd</i>	<i>mənbənin internetdəki linki, ID</i>
1	Könül Hacıyeva Adıgözəl qızı.	Bakı şəhəri qadınlarında onkogen riskli insan papiloma virusunun genotiplərinin yayılma tezliyinin təhlili	“Müzəffər lider-İlham Əliyev” konfrans. 25.11.2023	Səh. 569-573	

3.7. Mövzu üzrə tezislər

	<i>Müəlliflərin ad və soyadları tam şəkildə yazılmalı</i>	<i>materialın adı</i>	<i>harda yayılıb</i>	<i>materialın dərc olunduğu, qəbul olunduğu və ya çapa göndərildiyi haqqında qeyd</i>	<i>mənbənin internetdəki linki, ID</i>
1	Mammadova Khatira, Kamila Aliyeva	Assessment of grape genotypes for resistance to oidium disease	Actual issues of the development Of science and ensuring the Quality of education proceedings of the xii international scientific and practical conference Florence, Italy March 28 – 31, 2023	Pp 16	DOI – 10.46299/ISG.2023.1.12

Göstəricilər	Sayı
1. Xarici jurnallarda dərc olunmuş məqalə	
1-a. o cümlədən Beynəlxalq kvartil reytinginə düşən elmmetrik bazalarında indekslənmiş jurnallarda dərc olunmuş məqalə sayı	
	1-a1 Q1
	1-a2 Q2
	1-a3 Q3
	1-a4 Q4
1-b. o cümlədən Emerging Source Citation Index (ESCI) jurnallarında dərc olunmuş məqalələr	
1-c. o cümlədən Scopus, ERIH PLUS, Philosopher's Index, Copernicus, Ulakbim, PsycINFO və ya EconLit elmmetrik bazalarında indekslənmiş jurnallarda dərc olunmuş məqalə sayı	
1-d. o cümlədən digər (1a və 1b bəndindən fərqli) beynəlxalq elmmetrik bazalarda indekslənmiş jurnallarda dərc olunmuş məqalə sayı	
1-e. o cümlədən digər (1a, 1b və 1c bəndlərindən fərqli) xarici jurnallarda dərc olunmuş məqalələr sayı	2
2. Yerli elmmetrik jurnallarda dərc olunmuş məqalə sayı	
3. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının tövsiyə etdiyi yerli elmi jurnallarda dərc olunmuş məqalə sayı	
4. Respublika səviyyəli elmi jurnallarda dərc olunmuş məqalələr	
5. Beynəlxalq səviyyəli elmi konfranslarda çap olunmuş konfrans materialı	
6. Beynəlxalq səviyyəli elmi konfranslarda çap olunmuş tezis	1
7. Yerli elmi konfranslarda çap olunmuş konfrans materialı-məqalə	1
8. Yerli elmi konfranslarda çap olunmuş konfrans materialı-tezis	
9. Patent (Beynəlxalq)	
10. Patent (Respublika)	
11. Qrant layihəsi (Beynəlxalq)	
12. Qrant layihəsi (Respublika)	
13. Qrant layihəsində iştirak edən əməkdaşlar: ___ nəfərdən	
14. Monoqrafiya	
15. Dərslük və ya dərs vəsaiti	
16. Proqram, metodik vəsait və metodik tövsiyyə	